

**SNEM ROKU 1715
A UHORSKÁ SPOLOČNOSŤ
V 18. STOROČÍ**

**AZ ORSZÁGGYŰLÉS 1715-BEN
ÉS A MAGYAR TÁRSADALOM
A 18. SZÁZADBAN**

Ed. Peter KÓNYA

PREŠOV 2016

**SNEM ROKU 1715 A UHORSKÁ
SPOLOČNOSŤ V 18. STOROČÍ**

**AZ ORSZÁGGYŰLÉS 1715-BEN ÉS A MAGYAR
TÁRSADALOM A 18. SZÁZADBAN**

- Editor:** Prof. PhDr. Peter KÓNYA, PhD.
- Recenzenti:** Doc. Mgr. Ján ADAM, PhD.
Doc. PhDr. Vladimír SEGEŠ, PhD.
Doc. PhDr. Ivan MRVA, CSc.
- Jazyková úprava:** Mgr. Lucia ŠTEFLOVÁ
Mgr. Veronika DRÁBOVÁ
- Preklad rezumé:** Ústav jazykových kompetencií CCKV PU
Mgr. Tibor DOHNANEC, PhD.
Noémi HARASZTHYOVÁ
Orsolya FILIPOVÁ
Bc. Franciska ZUBRICKÁ
- Technický redaktor:** Marek SEDLÁK
- Vydal:** © Vydavateľstvo Prešovskej univerzity 2016

ISBN: 978-80-555-1744-5

OBSAH

ÚVOD	5
ELŐSZÓ.....	7
SNEM R. 1712 – 1715	
AZ 1712 – 15 ŐS ORSZÁGGYŰLÉS	9
HUMANIZACE PRÁVA V PROCESU FORMOVÁNÍ OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI V ZEMÍCH HABSBUKSKÉ MONARCHIE	9
<i>Marie MAREČKOVÁ</i>	
ÁRMÁNY, SZERELEM ÉS POLITIKA	
PÁLFFY JÁNOS HELYZETE ÉS ESTERHÁZY PÁL MŰKÖDÉSE	
AZ I. JÓZSEF HALÁLA UTÁNI HETEKBEK	17
<i>KALMÁR János</i>	
AZ 1708 – 1715. ÉVI ORSZÁGGYŰLÉS ÖSSZEHÍVÁSÁNAK KÖRÜLMÉNYEI	24
<i>GEBEL Sándor</i>	
III. KÁROLY MAGYAR KIRÁLLYÁ KORONÁZÁSA (1712)	39
<i>MISKEI Antal</i>	
NÁBOŽENSKÉ KONFLIKTY A KODIFIKÁCIA ŠTATÚTU SLOBODNÉHO KRÁLOVSKÉHO MESTA PRE DEBRECÍN V ROKU 1715	93
<i>OROSZ István</i>	
ŠLACHTA ZEMPLÍNSKEJ STOLICE NA KONCI 18. STOROČIA.....	102
<i>BARTA János</i>	
VZŤAH IMRICHA CSÁKYHO, ALEXANDRA KÁROLYIHO A JÁNA PÁLFFYHO PO SATMÁRSKOM MIERI V ZRKADLE ICH KOREŠPONDENCIE.....	117
<i>PAPP Klára</i>	
BORSOD VÁRMEGYE AZ 1715-İK ÉVI ORSZÁGGYŰLÉSEN	125
<i>GYULAI Éva</i>	
A MAGYAR KIRÁLYSÁG HADÜGYÉNEK KÉRDÉSEI ÉS AZ 1708 – 1715. ÉVI ORSZÁGGYŰLÉS	138
<i>CZIGÁNY István</i>	
AZ 1712. ÉVI POZSONYI KIRÁLYKORONÁZÁS A WIENERISCHES DIARIUMBAN	152
<i>BAGI Zoltán Péter</i>	
OBYVATELSTVO HUMENSKÉHO PANSTVA V ROKU 1715	161
<i>Dávid PALAŠČÁK</i>	
A RÁKÓCZI SZABADSÁGHARC EMLÉKEZETÉNEK NÉHÁNY VONÁSA A 20. SZÁZAD ELEJÉNEK MAGYARORSZÁGÁN.....	167
<i>PAP József</i>	

KONFESIONÁLNE POMERY V UHORSKU V 18. STOROČÍ FELEKEZETI VISZONYOK MAGYARORSZÁGON A 18. SZÁZADBAN	179
NÁBOŽENSKÁ POLITIKA HABSBUROVCOV V 18. STOROČÍ A JEJ DÔSLEDKY NA PRÍKLADE ZEMPLÍNSKÝCH EVANJELIKOV A. V.	179
<i>Miloslava BODNÁROVÁ</i>	
SNEM ROKU 1712 – 1715 A PREŠOVSKÍ EVANJELICI	188
<i>Peter KÓNYA</i>	
GRÉCKOKATOLÍCKA CIRKEV V UHORSKU S DÔRAZOM NA VÝVOJ MUKAČEVSKÉHO GRÉCKOKATOLÍCKEHO BISKUPSTVA V R. 1646 – 1733	203
<i>Jaroslav CORANIČ</i>	
PRÍNOS MUKAČEVSKÝCH BISKUPOV POCHÁDZAJÚCICH Z ÚZEMIA SLOVENSKA V RÁMCI OSAMOSTATNENIA MUKAČEVskej EPARCHIE V 18. STOROČÍ	220
<i>Peter ŠTURÁK</i>	
PRÍKLADY REKATOLIZÁCIE V HORNOM UHORSKU V 18. STOROČÍ	228
<i>Annamária KÓNYOVÁ</i>	
AZ 1715-ŐS ORSZÁGGYŰLÉS UTÁNI ÁLLAPOTOK A DUNÁNTŰLI REFORMÁTUS EGYHÁZKERŰLETBEN	236
<i>LÉVAI Attila</i>	
EVANJELICKÁ CIRKEV A. V. VO SVETLE KANONICKEJ VIZITÁCIE Z GEMERSKEJ SUPERINTENDENCIE Z ROKU 1720	244
<i>Lucia ŠTEFLOVÁ</i>	
LATINSKÝ POHLED NA UNIATOV V ROKOCH 1726 – 1749	254
<i>Peter ZUBKO</i>	
A VÁRADI REFORMÁTUS EGYHÁZ 18. SZÁZADI AGONIZÁLÁSA	262
<i>PÁLFI József</i>	
NÁBOŽENSKÝ STAV NA SPIŠI V PRVÝCH TROCH DECÉNIÁCH 18. STOROČIA	274
<i>Monika BIZOŇOVÁ</i>	
BRATSTVO SV. JOZEFA NA SPIŠI AKO PRÍKLAD OBNOVY DUCHOVNÉHO ŽIVOTA KATOLÍCKEHO DUCHOVENSTVA NA ZAČIATKU 18. STOROČIA	285
<i>Vladimír OLEJNÍK</i>	
HISTORICKÉ SÚVISLOSTI A PODMIENKY VÝVOJA SAKRÁLNEJ ARCHITEKTÚRY VPLÝVAJÚCE NA VZNIK GRÉCKOKATOLÍCKÝCH MUROVANÝCH CHRÁMOV TEREZIÁNSKEHO TYPU Z ÚZEMIA SLOVENSKA	294
<i>Anton LIŠKA</i>	
ZÁSLUŽNÉ PEDAGOGICKÉ AKTIVITY GREGORA FABRIHO	322
<i>Eduard LUKÁČ</i>	
Z HISTORIE ŻYDÓW W POLSKIM PODKARPACIU W XVIII STULECIU	336
<i>Władysław TABASZ</i>	
KONFESIONÁLNE ZLOŽENIE UHORSKÝCH SLOBODOMURÁRSKYCH LÓŽÍ	345
<i>Martin JAVOR</i>	
VALLÁSI TURIZMUS A 18. SZÁZADI MAGYARORSZÁGON	354
<i>P. SZÁSZFALVI Márta</i>	
VÝVOJ MESTA A PEVNOSTI KOMÁRNO V PRVEJ POLOVICI 18. STOROČIA	370
<i>Tibor DOHNANEC</i>	

A RÁKÓCZI SZABADSÁGHARC EMLÉKEZETÉNEK NÉHÁNY VONÁSA A 20. SZÁZAD ELEJÉNEK MAGYARORSZÁGÁN¹

PAP József

Some notes on the Rákóczi's War of Independence in Hungary at the beginning of the 20th century

In time of initial selection of the topic of the paper and the conference presentation dedicated to the Assembly in 1708-1715, as a historian dealing with politicians of the Hungarian Assembly in the 19th and 20th centuries, I had decided to introduce interpretation, evaluation as recollection of the Assembly at the beginning of the 18th century on occasion of its 200th anniversary. In spite of the previous expectations, only few scarce recollections of this important assembly could be found in the written sources. In my opinion this striking lack of interests has various reasons: after too many commemorating events related to the Rákóczi's War of Independence, the interest in this period of history dropped evidently after 1911, and two other points of interest were determined, which detracted attention off the assembly meetings in 1708 – 1712 – 1715. The first one was Peace of Satmar, and the second one Pragmatic sanctions. I will focus my attention on the years 1707 and 1711 as well as some minor events, as these years can be studied in the traditional context of Kurucs and Labancs.

Key words: Rákóczi's War of Independence. 200th anniversary. 1707. 1711.

Az 1708 és 1715 között tartott országgyűlés emlékezetére rendezett konferencián elhangzott előadás és annak alapján írott tanulmány témakörének elsődleges kijelölésekor – alapvetően a 19. és 20. század magyar országgyűlési politikusaival foglalkozó történészként – úgy gondoltam, hogy a konferencia témáját jelentő 18. század eleji országgyűlésnek –befejeződésének 200 éves évfordulóján megfigyelhető – értelmezését, értékelését, a rá irányuló emlékezetet fogom bemutatni. Automatikusan adódik ugyanis egyfajta keret jellegű megközelítési mód: 1715 nemcsak a rendi jellegű küzdelmek szimbolikus záró pontjaként értelmezhető, hanem kezdete annak az új korszaknak is, melyet, a magyar politikai elit műltszemlélete szerint, alapvetően a rendi kooperáció határozott meg. A király és a rendek, a király és a nemzet kapcsolatában a rendi / nemzeti oldal a támogatást, az együttműködést tekintette legfontosabb feladatának és egyben erényének. 1715 utáni időszak konfliktusait a 19. században úgy értelmezték, hogy azok az uralkodó rossz tanácsadói miatt következtek be és a megegyezés is ennek a befolyásnak a megszűnte után valósulhatott meg. Erre a műltszemléletre talán a legismertebb példát Deák Ferenc Húsvéti cikkének egy részlete adja: „Több szomorú korszakot lehetne idéznünk e részben a magyar történelemből, bizonyságául annak, hogy az elégtelenségnek s a bizalom megrendítésének nem a magyar nemzet volt az oka. s midőn évek hosszú során keresztül a magyar alkotmány ellen intézett megtámadások egymást érték,

¹ A munka elkészítését az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok — OTKA K 112429 nyilvántartási számú, A dualizmus kori magyar országgyűlések tagjainak feltárása és társadalomtörténeti elemzése címet viselő pályázata támogatta.

midőn azoknak természetes következése, a fokonszintű növekedő keserűség, már-már tetőpontját érte, mi volt az, mi a bajt megorvosolta, a felizgatott kedélyeket megnyugtatta, s a megrendített bizalmat ismét helyreállította? Talán azon osztrák államférfiak változtatták meg nézeteiket s a tapasztaláson okulva, jobb tanácsot adtak a fejedelemnek? Nem. Ez nem történt, vagy, legalább a történelem bizonyítása szerint, ritkán történt. Mindig a fejedelmek voltak azok, kik mélyebb belátással és szigorúbb lelkiismeretességgel a magyar alkotmány ellen intézett rendeleteket visszavették, a sértett törvényt helyreállították, s a nemzet bizalmát és reményét ismét felélesztették.² 1715, tehát – mint az az utókor szemszögéből elvárható lenne – lehetne ennek a

Mindezen előzetes várakozással ellentétben azonban a XVIII. század eleji nagyjelentőségű országgyűlésnek igen csekély – szinte említésre sem méltó – emlékezetét találjuk a feldolgozott forrásokban. A képviselőházi viták során, az 1715. évi törvények által rendezett kérdések közül, igazából csak kettő kapott nagyobb figyelmet a dualizmus korának utolsó országgyűlési ciklusában és mindkettőnek aktualitása is volt. Az egyik az 1715. évi VIII. törvénycikk, mely a nemesi felkelés mellett az állandó hadsereg felállítására adott lehetőséget az uralkodónak. Ez a kérdés a véderővel kapcsolatos 1911-es viták kapcsán került elő. A másik pedig Ferenc József halálával aktuálissá váló probléma, a királykoronázás részleteinek rendezése volt.³ Véleményem szerint ennek a feltűnő érdektelenségnek több oka lehetett: a Rákóczi-szabadságharchoz kapcsolódó megemlékezések hosszú sorát követően, 1911 után nyilvánvalóan csökkent az érdeklődés a korszak iránt, és az országgyűlés helyett adott volt két fontos igazodási pont, mely elterelte a figyelmet az 1708 és 1712 – 15 között zajló diétáról. Az egyik ilyen cövek a szatmári megegyezés volt, melyre való emlékezés 1911-ben mintegy megelőlegezte az országgyűlési törvénycikkeket, a másik pedig természetesen a Pragmatica Sanctio, melyre a dualisztikus berendezkedés egyik legfontosabb alapjaként tekintettek. Azokban az esetekben, amikor a 18. század elejének kompromisszuma szóba került gyakorlatilag erre a két fontos dokumentumra fókuszált az utókor figyelve.

1707 és 1711 lehet tehát az a viszonyulási pont, melynek bicentenáriumi emlékezetét meg tudom vizsgálni. Emellett még kitérek egyéb eseményekre is, de a két évszám lehetőséget nyújt egy tradicionális kuruc – labanc kontextus vizsgálatára. 20. század elejének magyar belpolitikáját ismervé közismertnek tekinthető ugyanis, hogy a századfordulót követően egy különösen érdekes helyzet keletkezett, hiszen a modernkori kurucok, a függetlenségi politikusok által vezetett ellenzéki koalíció, 1906-ben kormányra kerülvén learathatta a Rákóczi kultusz megünneplésének hasznát. Melynek csúcspontja természetesen 1906. október 29-e volt, amikor az 1715. évi 49. törvénycikk 2. és 3. paragrafusának néhány nappal korábbi törlését követően, Rákóczi Ferencet, Rákóczi Józsefet, Zrínyi Ilonát, Bercsényi Miklóst, Sibrik Miklóst és Esterházy Antalt eltemették a kassai Szent Erzsébet dómban. Köztudomású, hogy a hazaszállítást még Tisza István kezdeményezte, de a politikai hasznot már az ellenfelei könyvelhették el.⁴ A kormányra

² Még néhány szó a „Botschafter”-nek április 9-iki cikkére. *Pesti Napló* 1865. április 16. 1.

³ A koronázási hitlevéllel kapcsolatos vitákról lásd: 1916. december 16-i ülés jegyzőkönyve. *Képviselőházi Napló*, 1910. 33. kötet, 118 – 163, különösen Polónyi Géza beszéde. uo. 138 – 142.

⁴ A kérdés legalaposabb összefoglalásaként lásd: KINCSES, K. M. „Minden különös ceremonia nélkül”. A Rákóczi-kultusz és a fejedelem hamvainak hazahozatala. *Hadtörténelmi Közlemények*. 2003, 116. évf., I. szám, 46 – 76.

került függetlenségiük pedig kurucként konszolidálódtak, hiszen az uralkodóval kötött alku volt a feltétele a miniszteri megbízásoknak. A kompromisszum értelmében Ferenc József is megbékült Rákóczival, hiszen maga szentesítette az őt megbélyegző törvények eltörlését. A pompás körülmények között kialakított sírhely, a köré szervezett kultusz, az ünnep rítusai mind ezt az új nemzeti egységet jelképezték.⁵ Ebbe a közegbe azonban nehéz volt beilleszteni 1707 emlékezetét, ami nyilvánvalóan a szakítás szimbóluma volt és adódott a kellemetlen párhuzam, mely 1849-hez kapcsolta 1707-et. Emlékeztetett arra, hogy ez az uralkodó ugyanaz, akivel fél évszázada szakítani próbáltak azok, akiknek politikai örököseiként definiálták magukat a századforduló függetlenségi politikusai. A kortársakat tehát nemcsak a koalíció aktuális politikai lépései figyelmeztették a hatalomba kerülését végrehajtott elvfeledésre, hanem az évről évre ismétlődő újabb és újabb évfordulók is ezt tették. 1911-ben pedig már egy egészen más politikai felállásban lehetett Szatmárra emlékezni, hiszen a kurucok 1910-es választási vereségét követően a Nemzeti Munkapárt főnixmadár-szerűen újjászületett labancai, Tisza István vezetésével újra birtokukba vették a hatalmat. A kiegyezéspárti politika számára 1711 1867 jól felhasználható előképe volt, ahol a realitás talaján álló kompromisszumot kötetek egymással nagyformátumú politikusok. Ezek voltak tehát az emlékezet aktuálpolitikai keretei a múlt század első felében.

A 21. század elejének történetét – jelen esetben – az emlékezet kérdése elsősorban a történelmi eseménynek az emlékezet helyé válásának tükrében foglalkoztatja egy 100 évvel ezelőtti időszak emlékezeti diskurzusának tanulmányozása során. Pierre Nora szerint „A lieu de mémoire-ok iránti érdeklődés – ahol kikristályosodik, előbukkan az emlékezet – történelmünk ezen egyedi pillanatához kötődik. Fordulópont ez, ahol a múlttól való elszakadás tudata keveredik a fájó emlékezet érzésével, de ahol a fájdalom még képes annyit felébreszteni az emlékezetből, hogy felvethesse megtestesülésének problémáját. A folyamatosság érzése a helyekbe költözött át. Helyei vannak az emlékezetnek [lieux de mémoire], mivel nincs már valódi közege az emlékezetnek [milieux de mémoire].”⁶ Úgy érzem, hogy ezt az elszakadási tudatából származó fájdalom, talán éppen az 1906-ban keletkezett, Zichy Eleonóra által írt, Krasznahorka büszke vára kezdetű műdal szövegében ragadható meg legszemléletesebben, legtisztábban és legegyszerűbben:

„Harcosai rég pihennek,
A bujdosó fejedelemnek.
A toronyból késő este
Tárogató nem sír messze.
Rákóczinak dicső kora
Nem jön vissza többé soha.

A századforduló magyar irodalmának bevet retorikai gyakorlata volt az vitéz dicső múlt és elkorcsosult jelen szembeállításának toposza, ennek talán legjobban feldolgozott

⁵ R. Várkonyi Ágnes egy esszéjében a következő szavakkal jellemezte a helyzetet: „A kultusz állami intézményesülésének pillanata ez. Kétszáz év késéssel. Behozhatatlan elmaradással. Megmásított tartalommal. Anakronizmus többszörösen. Magyarországot társadalmi, politikai válságok sújtják, szaporodnak a sztrájkok, nő a kivándorlás, és az ingyenkonyhákon soha nem elég a leves.” R. VÁRKONYI, Á. Kultusz és katarzis. In uő. *Századfordulóink*. Budapest 1999. 54 – 55.

⁶ NORA, P. Emlékezet és történelem között. In *AETAS*. 1999. III. 142.

megnyilvánulása a tárgyalt eseményekhez rendkívül szorosan kötődő Thaly Kálmán költészetében jelent meg.⁷ A múlt tehát veszendőben és éppen ezért szükséges a megtestesülése. A korszak politikailag elfogadható emlékezhelye természetesen a kassai dóm lett, a politikai közmegegyezéssel megkonstruált az újratemetési ceremóniát követően a mai napig betölti ezt a szimbolikus szerepét. A szabadságharcra való emlékezet központi helye ma is Rákóczi Ferenc sírja. A fejedelem az 1906. évi XX. törvénycikk értelmében egy megerősített kompromisszum keretein belül térhetett haza, hiszen a törvény szövege szerint „Ő Felsége attól az érzéstől áthatva, hogy az elődeire hosszú századokon át súlyosan nehezedett ellentétek és félreértések ma már egy végkép letűnt korszak történelmi emlékeit képezik; a nemzetnek ismételtén kifejezett közóhajára, a király és nemzet kölcsönös bizalmának újabb zálogául II. Rákóczi Ferencz és bujdosó társai hamvainak hazaszállítását legkegyelmesebben elrendelvén s az országgyűlés mindkét háza e felett érzett hálás örömét nyilvánítván, elhatároztatik, hogy” a hazaszállítás és a temetés állami költségen Kassán és Késmárkon megtörténjék.” Tanulmányomnak nem témája az újratemetés részletes ismertetése, hiszen ezt megtette már korábban több korszakkal foglalkozó kolléga, hanem arra a különbségre szándékozom felhívni a figyelmet, ami a következő év eseménye, az ónodi emlékünnepe és a kassai temetés között figyelhető meg.

Az „elfejtett évforduló” – a függetlenség kellemetlen emléke

Az ónodi gyűlésre 1707. május 31. és június 22. között került sor, így az arra való emlékezés rendelt helye 1907 tavasza lett volna. Az adott időpontban azonban nem került erre sor. A Pesti Hírlap 1907. április 2-i számának 10. oldalán jelent meg egy rövid írás, „Elfejtett évforduló” címmel. A cikk írója arra hívta fel a figyelmet, hogy habár Borsod vármegye a bujdosók hazahozatalakor elhatározta az ónodi országgyűlés 200 éves évfordulóját 1907. május 16-án méltó módon fogja megünnepelni, 6 héttel az évforduló előtt az előkészületről még nem érkezett hír. Úgy látszik, hogy a borsodiak megfélemltek az évfordulóról, vontak le a tanulságot az újságíró. A felelősségben azonban a rozsnyóiak is osztoztak, hiszen az ünnepség fényének emelése végett korábban kinyilatkoztatták, hogy a borsodiakkal együtt fognak ünnepelni, arra emlékezve, hogy a Rákóczi Ferenc ott tartott értekezletén készítette elő az ónodi gyűlést.⁸ Az április 13-i szám a 14. lapon egy rövid hírben számolt csak be arról, hogy a „vármegye törvényhatóságának egyik régebbi közgyűlése elhatározta, hogy az 1707. évi országgyűlésnek” 200 éves emlékét ünnepélyesen megünneplik és ennek alapján Tarnay Gyula alispán már április 11-én kiküldte a meghívókat az ünnep tárgysorozatának megállapítása végett összehívandó értekezletre.⁹ A rövid kis írás jól mutatja, hogy a miskolci tudósító csökkenteni akarta az ügyből adódó kellemetlenségeket és próbálta úgy beállítani a szervezés megindulását, mintha az független lett volna a fővárosi lap leleplező írásától. Az ügy súlyát és az újságcikk által okozott kellemetlenség mértékét az azonban nagymértékben csökkentette, hogy a lap sokadik oldalra kerültek az ide vonatkozó cikkek. Ebből is lát-

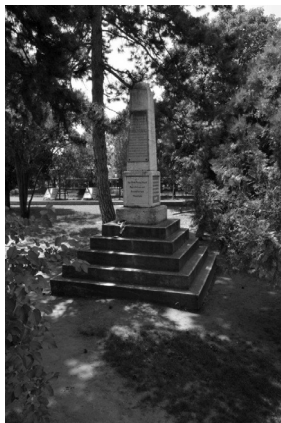
⁷ A Thaly-probléma legújabb és sok tekintetben alapvetően újszerű megközelítésére lásd: BENKŐ, K. „Filológia, ideológia, poétika. 1903 : Thaly Kálmán : Kuruczvilág.” In *A magyar irodalom története II.* Szegedy-Maszák Mihály – Veres András. (szerk.). Budapest, 2007. 649 – 661.

⁸ *Pesti Hírlap.* 1907, április 2. 10.

⁹ *Pesti Hírlap.* 1907, április 13. 14.

ható, hogy a kérdés még ebben a szakaszában sem váltott ki túl nagy érdeklődést, hiszen még a lakatosok és a mészárosok húsvéti kongresszusáról írt több oldalas beszámoló is fontosabbnak tűntek a bicentenárium aktuális eseményével szemben.

A megemlékezésre végül október 13-án került sor a Borsod-Miskolci Közművelődési és Múzeum Egyesület szervezésében.¹⁰ Az ünnepség azonban korántsem érte el azt a reprezentációs szintet, amit az előző évi kassai esetében tapasztalhatunk.¹¹ Kassán ugyanis szinte a teljes magyar kormány, az országgyűlés két háza és korabeli társadalmi elit legfontosabb tagjai szerepet vállaltak. Önöd legmagasabb rangú vendége Mezőcsát korábbi függetlenségi képviselője, a Wekerle kormány hivatalba lépése után kinevezett főispán, Kubik Béla volt.¹² Szintén a helyi politikai elitet képviselték Tarnay Gyula alispán¹³, Szentpáli István miskolci polgármester¹⁴. Az országgyűlési képviselők közül is csak a környék kerületeinek politikusai tették tiszteletüket. Jelen voltak Bizony Ákos miskolci, Bottlik István mezőkeresztesi, Gál András szirmabesenyői Kubik Gyula mezőcsáti és Melczer Géza edelényi képviselők. Az országgyűlés küldöttségét Thaly Kálmán, a kassai emlékbeszédet tartó, ikonikus kultuszteremtő történész–politikus ugyanezen a napon Gyöngyösre vezette, ahol Forster Gyulával együtt avatott egy Bottyán János emléktáblát.¹⁵ Ugyanezen a napon Kossuth Ferenc Pécsen egy Zsolnay Vilmos szobrot leplezett le, majd Nagyharsányban részt vett az ország 41. Kossuth szobrának felavatásán.¹⁶ A lapok erről a négy eseményről általában egymást követve számoltak be. A tudósításokat olvasva az az érzése lehet az utókor emberének, mintha nem véletlenül kerültek volna ugyanarra az időpontra az emlékműavatások. Ebben az esetben ugyanis senkinek sem kellett azt a kényelmetlenséget felvállalnia, hogy nem vett részt az önödi ünnepségen.

¹⁰ *A Borsod-Miskolci közművelődési és múzeum egyesület 1906/7. évi évkönyve*. Miskolc, 1909, 6.

¹¹ Az ünnepség leírása: *Budapesti Hírlap*. 1907, október 15. 5.

¹² Kubik Béla pályaképét lásd: DOBROSSY, I. *Miskolc írásban és képekben 4*. Miskolc, 1997. 31 – 34.

¹³ Tarnay Gyula pályaképét lásd: DOBROSSY, I. 1997. 37 – 41.

¹⁴ Szentpáli István pályaképét lásd: DOBROSSY, I. *Miskolc írásban és képekben 2*. Miskolc, 1995. 25 – 28.

¹⁵ *Budapesti Hírlap*. 1907. október 15. 5. *Pesti Hírlap*. 1907, október 15. 5.

¹⁶ *Budapesti Hírlap*. 1907. október 15. 4. *Pesti Hírlap*. 1907, október 15. 6.

Ónodra tehát majd félévvel később és minden országos reprezentáció nélkül emlékeztek. A Budapesti Hírlapban idézett két beszéd szövege még szemléletesen érzékelteti az alkalommal kapcsolatos aktuálpolitikai problémákat. Tarnay Gyula alispán ugyanis a következőket mondta: „A nagy fejedelmet dicsőteljes apoteózissal hazahoztuk és eltemettük. De a föld, melyen állunk, amelyen eltávozása után megosztzkodtunk, szemrehányóan figyelmeztet arra, hogy az eszmék, melyért a nagyfejedelem mindenét feláldozta, még mindig megvalósulásra várnak. *(Hol van az ország függetlensége és szabadsága? Hol az intézményes biztosíték arra, hogy csak az történik, a mit a nemzet, egyedül a nemzet akar? Sorsunkat sokszor ma is idegen tanácsosok befolyásolják és)*. Az ország szabadsága és függetlenségéért ma is folyik a nagy per, melyet a változott viszonyokhoz mért bölcs és békés eszközökkel előbbre vinni, eldönteni, kiharcolni követeli tőlünk a nagy fejedelem emléke iránti hűségünk és kegyeletünk.”¹⁷ Az alispáni beszéd, valószínűleg igen kellemetlen tónusú lehetett volna egy éppen miniszteri tárcát birtokló függetlenségi politikusnak. A szövegnek azonban két variációja ismerhető meg: a zárójelben szereplő és kurziválva kiemelt szavak a közművelődési egyesület kiadványának szövegében nem találhatók meg, azt csupán a sajtóban olvashatjuk. A beszéd 1909-es megjelentetésekor valószínűleg tudatosan hagyták ki a kormánykritikaként is értelmezhető sorokat. 1907-hez képest ugyanis ezek a sorok már sokkal aktuálisabban csengtek, hiszen recsegett ropogott a koalíció, az 1906-os áprilisi paktum ténye ismert volt, és az alispán nagyon is vészjósló kérdéseket feszegetet.

A másik beszédet Szentpáli István miskolci polgármester mondta, az ő méltató szavai közül is a függetlenségi eszmére vonatkozó mondatokat emelték ki: „Hirdesse itt ez az oszlop, hogy a mi félistenünk, a mi bálványunk II. Rákóczi Ferenc és a kurucok valamikor ennek a földnek taposták a göröngyét, ... Itt határozták el a rendíthetetlen küzdelmet az ország jogaiért, alkotmányért, függetlenségét, szabadságért. ... vajha a Rákóczi lelkének egy-egy atomja, hamvainak hazahozatalával, bele költözne minden magyar ember szívébe, ..., egyesült erővel egy célért dolgoznánk és tennénk ezt a hazát nagygyá, boldoggá és függetlenné.”¹⁸ Szuhay Benedek sajkókapolnai református lelkész erre az alkalomra írt verse is a beszédek tematikáját követő helyzetértékeléssel zárult:

„Eszméimért ha küzdeni ma szégyen:
Az én zászlóm alá ne álljatok.
Sorvadjatok rabságnak éjjelében;
Korbácsütést dicsérjen ajkatok,
De én hiszem! A nagy nap eljövend még
S e törpe korba hősi vért lövel.
Izzó parázs lesz akkor itt ez emlék
S tudjátok-e, a nap mikor jön el?!

Ha majd a hősöket nemcsak temetni,
De megbecsülni tudod nemzetem;
Ha könnyedén nyakad járomba vetni
Megtiltja éltető honszerem;

¹⁷ *Budapesti Hírlap*. 1907. október 15. 5. A beszéd teljes szövegét közli: 1906/7. évi évkönyv 15 – 16., ebben azonban a kurziválással kiemelt sorok nem szerepelnek.

¹⁸ *Budapesti Hírlap*. 1907. október 15., 5.

Ha rút önérdék nem tapad nevedhez,
De élsz c honnak szentül, igazán:
Akkor dicső feltámadásod meg lesz
S örökre állsz szabad magyar Hazám!”¹⁹

Érdeemes még néhány szóban szólni az oszlopon elhelyezett emléktáblák egyikéről, mely konkrétan az ónodi eseményre vonatkozik. Az újságolvasó közönség részletesen megismerhette a szöveget, mely a Pesti hírlap tudósítása szerint így hangzott:

„Ennek a helynek a közelében, a körömi mezőn tartottak eleink 1907 május 21-től július 22-ig az ónodi országgyűlést. A saját királyaitól halálra sanyargatott nemzet itt mondotta ki elszakadását méltatlan uraitól, hogy hitének, szabadságának, becsületének és tűzhelyeinek védelmében semmise gátolja. Őseink dicsőségére és a multak emlékére állította ezt az emlékoszlopot a Borsod-Miskolci Közművelődési és Muzeum-Egyesület az 1907-ik évben.”²⁰

Ez a szöveg jelent meg a korabeli újságokban és ennek a szövegnek egy részlete található például Márki Sándor Rákóczi-ról írott munkájában is. Az emlékművön azonban nem ezt, vagy helyesebben nem pontosan ezt olvashatjuk. Ott „méltatlan uraitól” formula helyett egy sokkal konkrétabb utalás szerepel „uralkodójától”. A megjelent szöveg lehetett egy egyszerű elírás is, de ez a változás határozottan rendszerkonformabbá tette a Ferenc József-i korban többszörösen kellemetlen asszociációkra alkalmas emlékhelyet.

¹⁹ SZUHAY, B. Rákóczi Ferenc emlékezete. In *1906/7. évi évkönyv*. 16 – 19. Idézett részlet uo. 18 – 19.

²⁰ *Pesti Hírlap*. 1907, október 15. 5.

Az ónodi szónoklatok jelenre aktívan utaló, annak problémáit a nemes múlttal szembeesítő tematikája szövegesen ellentétes volt Thaly Kálmán kassai beszédének fejedelmképével. Thaly ekkor Rákóczit – mintegy a jelen a hatalommal kiegyező függetlenségi politikusainak az előképét – kompromisszumkész vezetőként mutatta be, valamint azzal a narratív megoldással él, mely szinte minden aktualitást nélkülözve, a történelmi múlt eseményeit sorolta fel és csupán az újjátemetés feladatát és eseményeit említette a jelenből.²¹ Érdekes ellentét feszült a Kossuth Ferenc által 1907. október 13-án tartott nagyharsányi és az ónodi beszéd között is. Hiszen Kossuth Ferenc, apja szellemét megidévezve a jelent, mint a kossuthi örökség megvalósulását értelmezte.²²

Ónod tehát nem illeszkedett a kiegyező függetlenségi politikusok múltszemléletébe, az országos esemény kétszáz éves emlékünnepe egy lokalitás ügyévé vált csupán. Az ekkor állított emlékoszlop pedig a mai napig sem került be a nemzeti narratíva által középpontba helyezett emlékhelyek közé.

Egy másik példa is jól szemlélteti számunkra, hogy a Rákóczi szabadságharc és 1848–49 nemcsak szimbolikusan, hanem a rítus szintjén is gyakran igen szorosan összekapcsolódott. Egy évvel az ónodi megemlékezés után – 1908. október 12-én – Érsekújvár lakossága egy országos ünnepet tervezett a vár 1708 októberi sikeres megvédésének emlékére. A város meghívta a megemlékezésre a kormány tagjait és az országgyűlés mindkét házát. Az ünnepséget ugyan megtartották, de ezen a kormány és a parlament részéről senki sem vett részt. Thaly Kálmán is csak táviratilag köszöntötte a megemlékezést. Az érsekújvári eseményen a rituálék egy igen furcsa kakofóniája volt megfigyelhető: bár a városban két emlékhely is emlékeztetett a Rákóczi szabadságharcra (Botyán János és Rákóczi Ferenc emléktábla az ún. Rákóczi emlék), a népgyűlést a Kossuth szoborhoz hívták össze, pedig ugyanezen a téren volt található a Rákóczi emlék is. Az ünnepség végeztével a Kossuth szobrot koszorúzták meg, nem pedig az emléktáblát. A város vezetősége elhatározta, hogy méltó emléket állítanak Rákóczinak egy lovas szobor segítségével, külön kiemelték, hogy a Kassára tervezett hasonló emlékművet meg szeretnék előzni. Az erős függetlenségi hagyomány tehát ebben az esetben mintha Kassa által szimbolizált hivatalos Rákóczi-kultusz riválisaként jelent volna meg.²³

„Ma Patakon Windischgrätz az úr nem Rákóczi” – a megegyezések emlékezete, 1911

A koalíció 1910-es bukásával a Nemzeti Munkapárt került hatalomra által, ezzel megszűnt az a feszültség, ami az ellenzéki koalíció hatalomgyakorlása, látszólagos függetlenségi politikája, a szabadságharcok függetlenségi eszméje és annak újraértelmezett emlékezete között feszült. A megváltozott politikai helyzetben megváltozott a hatalom-

²¹ „Nagy-Británia és Hollandia közvetítésével a bécsi udvarral alkudozások folytak, a melyek nagy sikerre nem vezettek, nem Rákóczinak a békére való talán nem hajlandóságán múlt, hanem az akkori bécsi udvar minisztereinek a kapzsiságán, a kik a törvénytelen időben jogtalanul elfogatták és lefoglalták jószágait és félték, hogy a törvények helyreállván, vissza kell majd azokat adniok.” Thaly Kálmán beszédét közli többek között: *Budapesti Hírlap*. 1906, október 30. 5 – 6, az idézett rész uo. 6.

²² „Mi itt, az Isten szabad ege alatt, egy föltámadásnak voltunk most a szem tanúi. Kossuth Lajos támadt föl itt előttünk. ... Föltámad az elhatározás, nem csüggedni, nem lankadni, küzdeni a hazáért, haladni azon az utón, a melyen ő haladt, nem rettenni vissza az akadályoktól és előre, mindig előre törni, a felé a cél felé, a mely az ő célja volt, a felé az álom felé, a mely az ő álma volt és a mi valóságunk lesz. ... ne feledjék soha Kossuth Lajosnak szavát, hogy: A haza minden előtt!” *Budapesti Hírlap*. 1907, október 27. 4.

²³ Érsekújvár ünnepe. *Pesti Hírlap*. 1908, szeptember 30. 13. Érsekújvár ünnepe. *Pesti Hírlap*. 1908. október 11. 36. Egy ostrom évfordulója. *Pesti Hírlap*. 1908, október 13.

gyakorlókból ismét ellenzékivé vált függetlenségi politikusok beszédmódja. Majtényt – a zászlóletételt – a függetlenség elárulásaként mutathatták be, és ellenzékben könnyen szakíthattak a megegyezéspárti politika emlékezetével. Az udvarral kompromisszumokat kereső Rákóczi kép helyére a függetlenségért kiálló nagyfejedelem kerülhetett. Most kapóra jöhetett volna Ónod emlékezte, de ehelyett csak a szabadságharc lezárásának értékelése és értelmezése maradt.²⁴

1911-hez közeledve több múltbeli kérdés is fokozott figyelmet kapott, ezek közül különösen érdekes a Károlyiak megítélése, hiszen ennek is jelentős áthallásai voltak. Károlyi Sándor leszármazottai jelentős szerepet vállaltak a kor politikai és társadalmi életében, de nem ott, ahol a korabeli viszonyokhoz leginkább illett volna. Hiszen az ellenzéki Károlyiak miatt nehezebb volt felhasználni a fegyverletételt, annál mintha Károlyi Sándor utódai egyöntetűen Tisza István és a kiegyezéspártiak mögött sorakoztak volna fel. A főnemesi birtokokkal kapcsolatos vitában a szocialista és baloldali politikusoknak egyébként könnyű volt úgy érvelni, hogy a jelen állapotok a múltbeli bűnök alapján állnak. Így tett például több alkalommal a Népszava, melynek sajátos szóhasználatában a fegyvert letevő kuruc generális csak Kártevő Sándorként fordult elő. Kunfi Zsigmond egy 1910-es beszédében például a következő szavakkal fogalmazta meg véleményét a nagybirtokosokkal kapcsolatban: „Kik a hazaárulók? És most azt kérdezzük, honnan kerültek ezek a nagy földek, ezek az óriási vagyonok honnan kerültek a grófok birtokába? A magyar nagybirtok története Magyarországon a hazaárulásoknak, a politikai becstelenségeknek a szakadatlan története. A hatalmuk csak következménye mindazoknak a becstelenségeknek és gazságoknak, amelyeket köz. vetett vagy közvetlen elődjek elkövettek. ... beszéljünk Magyarországnak két legnagyobb birtokos családjáról, az Eszterházykról és a Károlyiakról. Az Eszterházyak a legnagyobb árulásnak köszönhetik a vagyonukat. ... Károlyi Sándor meg, a híres Kártévő Sándor 1711-ben, a szatmári béke után megkapta árulása fejében a Rákóczi összes birtokait és éppen úgy, mint ahogy az Eszterházyak a XVII. században, úgy dolgoztak ők később, hogy ki ne béküljenek a Rákócziakkal az uralkodóhoz tajjai.”²⁵

A birtokokkal kapcsolatos probléma aktualitása – és ezzel kapcsolatban Szatmár megítélése – minden bizonnyal összefüggött azzal, hogy a Károlyi család birtoklástörténetéről épp 1911-ben jelentetett meg két vastok kötetet Károlyi László.²⁶ A kötetről a Budapesti Hírlap közölt ismertetést. Ebben az újságíró kiemelten fontosnak tartotta, hogy a sokat támadott család birtoklástörténetével megismerkedhessen a magyar társadalom. A recenzio szerint „Szerzési politikájuk – ti. a Károlyiaké, PJ – kétségkívül hasznos volt nemzetségükre, a melynek gyarapodásával nőtt országos befolyásuk is, de végeredményben a magyarságra is. Nem hangoztatták, de mindenestre tudták, hogy

²⁴ Ebben a kontextusban jelenítette meg például a Pesti Hírlapban Marton Manó a majtényi eseményeket. „A magyar nemzet történetének alig van sötétebb eseménye, mint az a májusi nap, amikor Rákóczi szabadságharca megbukott. Nyolc esztendő fenséges küzdelmének, ezer csillogó diadalának, minden reményének vége. ... Aki a fegyverét Majtényban hagyta, elbujdosott. Rákóczi is nekiment a nagyvilágnak. Danzig, London, Páris, Rodostó... Károlyi Sándort meg grófi rangra emelték, s később Mária Terézia tábornagya lett, roppant aranylánccal, sok ragyogó érdemkereszttel Rákóczi generálisa...” *Pesti Hírlap*. 1911, május 3. 37 – 38.

²⁵ A grófok és a választójog. In *Népszava*. 1910, február 1. 2.

²⁶ *A Nagy-Károlyi gróf Károlyi család összes jószágainak birtoklási története*. A család megbízásából kiadja gróf Károlyi László. Budapest, 1911.

a kié a föld, azé az ország. S a Károlyi-ösök birtokaik egy részét a Sintzendorfortól, Harneckcrnektől, Kaunitzoktól, Schlickektől, Csernovitsoktól, stb., szóval oly elemektől szereztek, melyek vajmi csekély faji és politikai közösséget éreztek azzal a néppel, melynek hazájában az ő kis- királyságaik feküdtek.” Igen érdekes képzelettársítással a család vagyonszerzését „a magyar paraszt atavisztikus földhétségével” kapcsolta össze. „A történeti osztályok vagyonszerzése — mint a legtöbbet támadott Károlyiaké mutatja, — sokkal kevésbé van elegyítve politikai vonatkozásokkal, mint a mai mozgó tőke közgazdasági tevékenysége. Nem csoda, ha e vádak, melyek a múltnak a mával való identifikálásából keletkeztek, hitelre találtak napjainkban, midőn a nagy vagyonok fényben ragyogó szigetét körülzajongja a pauperizmus sötét tengere.”²⁷

A kormánypárti diskurzusban egyértelmű párhuzamok figyelhetők meg, 1711 és 1867, Deák és Károlyi, Rákóczi és Kossuth eseményei és alakjai között. Ezt két példával szeretném érzékeltetni. A Budapesti Hírlapban 1910 augusztus 4-én Pataki levél címmel jelent meg egy cikk, melyben a szerző a múlt és a jelen, a Rákóczi-kor és a koalíció bukása között vont párhuzamokat. Az ellenzék bukásának okaként a cikk azt jelölte meg, hogy a kormányban olyanok léptek fel, akik „magukat kurucoknak szeretik nevezni” és ez a belső vita, a bankkérdés és a hadsereg ellentétes megítélése szétszakította a függetlenségi pártot. „Pedig a kuruc hagyományok, a kuruc erények, a kuruc idők küzdelmének eszközei, ezek éppen úgy eltűntek a föld színéről, mint eltűnt az a bécsi törekvés, hogy a magyart irtani, pusztítani kell, hogy meg kell ölni nyelvét, elnyomni szellemi erőit és megtiltani a vallásnak szabad gyakorlatát. ... Ma Patakon Windischgrätz az úr, nem Rákóczi. De ez a német herceg már magyarul beszél és magyarul érez, magyarokkal barátkozik és magyar úr akar lenni. Pedig az apja még nem tudott magyarul. Ma már a magyar király magyarul szól nemzetéhez s nem deákul vagy németül.” A világ tehát teljesen megváltozott, hatvanhétén belül és nem azon kívül kell keresni a magyarság boldogulását.²⁸

Seres László a Pesti Naplóban megjelent 1911-es cikkében szintén a kiegyezések közötti párhuzamokra helyezte a hangsúlyt. Látott ugyan különbségek – Károlyi kért és kapott a jussból, Deák pedig másként cselekedett – „de azért az, amit Károlyi a szatmári békében megmentett, az akkori körülmények között legalább is volt annyi, mint amit Deák szerzett a számunkra 1867-ben.” – fogalmazott. „Rákócinak nagyon fáj a majtényi leszerelés és érthető, hogy árulónak tartotta Károlyi Sándort. De Kossuth Lajos is ilyen hangon beszélt Deákról, pedig hát tudjuk, hogy Cassandrának nem volt igaza.” folytatta Seres – ma már különösen furán csengő – a párhuzamait.²⁹

A szabadságharc bicentenáriumi emlékezetét tehát többszörösen és gyakran elég abszurd módon hatotta át a kor aktuálpolitikai helyzete. A kétszáz évvel azelőtti országgyűlés már nem váltott ki komolyabb érdeklődést a 20. század elején, hiszen Majténnyal és Szatmárral úgymond mindent elmondtak róla, ami elmondható volt, a megegyezést elsősorban ezzel kötötték össze nem pedig annak törvénybefoglalásával. A dinasztia hatalomgyakorlásával kapcsolatban pedig az 1722–23-as diéta volt a hivatkozási alap. A kor politikai elitjét egyedül az 1713-as ún. horvát *pragmatica sanctio*val kapcsolatos horvát és osztrák jogi és politikai megnyilatkozások érdekelték komolyabban.

²⁷ A Károlyi grófi család jószágainak birtoklási története. *Budapesti Hírlap*. 1911, április 30. 45 – 47.

²⁸ Pataki levél. *Budapesti Hírlap*. 1910, augusztus 4. 1 – 2.

²⁹ Kuruc eskü. *Pesti Napló*. 1911, május 10. 1 – 2.

A 18. század első felével kapcsolatos hivatalos emlékezetpolitika és a történelem, mint szaktudomány legjelentősebb konfliktusa is éppen erre a 200 éves időszakra esik. Nora egy másik megállapítását idézve – „A történelem középpontjában egy a spontán emlékezetet romboló, kritikus szellem dolgozik. Az emlékezet mindig gyanús a történelem számára, melynek valódi küldetése lerombolni és visszaszorítani azt.”³⁰ – utalhatok tanulmányom végén a Száműzött Rákóczi 1913-as megjelenését követően kibontakozó vitára. Apponyi Albert a koalíciós kormány kultuszminisztere 1914. áprilisában azzal vádolta meg Berzeviczy Albertet a Nemzeti Munkapárt egyik vezéralakját, hogy egyetért Szekfű Rákóczi képével, védelmezi a szerzőt és így mintegy a hitelesített nemzeti emlékezet megtagadását segíti. Berzeviczy visszautasító soraiban Apponyival való egyetértését hangsúlyozta, a mitizált Rákóczi kép tehát az ellenzéknek és a kormánypártnak egyaránt megfelelt, a történelmi nézőpont visszautasítása nemzeti egységet teremtett.³¹ Ónod és Majthény két végpont volt, melyet értelmezni csak egymással ellentétesen lehetett, nem is kaptak helyet a nemzeti emlékezetben. De Kassa és maga a fejedelem személye körül kialakult kultusz közmegegyezés tárgyát képezhette, és a nemzeteszmé emlékezetpolitikájában kiemelkedő helyet foglalt el, mellyel nem fért össze a történész által közvetített, mítoszromboló narratíva. A tanulmány végén idézhetjük ismét R. Várkonyi Ágnes szavait, aki tökéletesen ragadta meg a történelmi emlékezettel kapcsolatos mindenkori problémánkat: „A katarzis hányszor maradt már el ezen a tájon? Hányszor maradt el, amit kifejez: a megújulás? Tudjuk, mára hitelüket veszítették a szavak. Irtó-zunk a kongó frázisoktól. Naponta tapasztaljuk, hogyan kopik, hogyan veszi értékét a hazai történelem. Társadalmunk mintha nem tudna mit kezdeni múltjával; „melynek emléke teher is, de kincs is”. Szörnyű századunk végéről visszatekintve elkerülhetetlen a kérdés: Mi az időtálló érték Rákóczi életművében? Értékek, melyek civilizációt, kultúrát építhetnek ma is?”³². A kérdés ugyan Rákóczihoz kapcsolódik, de a név szabadon helyettesíthető más személyekkel.

Niekoľko línií spomienok na Rákócziho povstanie v Uhorsku na začiatku 20. storočia

Pri prvotnom výbere témy príspevku a prednášky na konferenciu, ktorá sa venuje snemu v rokoch 1708 – 1715, som sa ako historik, zaoberajúci sa politikmi uhorského snemu v 19. a 20. storočí, rozhodol, že predstavím interpretáciu, hodnotenie a spomienku na snem zo začiatku 18. storočia pri príležitosti jeho dvojstého výročia. Napriek predchádzajúcim očakávaniam sa v písomných prameňoch nachádzajú iba veľmi skromné spomienky na tento dôležitý snem.

Počas snemových diskusií sa spomedzi otázok, ktoré boli dané snemovými zákonmi z roku 1715, dostalo väčšej pozornosti iba dvom z nich v poslednom snemovom cykle dualistického obdobia. Obidve však mali aj svoju aktualitu. Prvou bol 8. zákonný článok z roku 1715, ktorý umožnil panovníkovi okrem šľachtickej insurekcie postaviť aj stále, regulárne vojsko. Táto otázka sa objavila počas diskusií o branných

³⁰ NORA, P. 1999. 144.

³¹ *Budapesti Hírlap*. 1914, április 11. 4 – 5.

³² R. VÁRKONYI, Á. *Kultusz*. 56.

silách v roku 1911. Druhá otázka, ktorá sa týkala usporiadania detailov kráľovskej korunovácie, získala aktualitu úmrtím cisára Františka Jozefa I. Podľa môjho názoru mal tento nápadný nezájem viaceré dôvody: po dlhom rade spomienkových udalostí na Rákócziho povstanie, po roku 1911 zreteľne poklesol záujem o toto obdobie a namiesto snemu boli dané dva dôležité orientačné body, ktoré odvedli pozornosť z rokovaní snemu v rokoch 1708 – 1712 – 1715. Prvým takýmto bodom bol satmársky mier. Jeho dvojsté výročie v roku 1911 a spomienky naň predchádzali vydaniu snemových zákonov. Druhým orientačným bodom bola samozrejme Pragmatická sankcia, ktorá bola vnímaná ako jedna z najdôležitejších súčastí základu dualistického zriadenia. V takýchto prípadoch, keď bol spomínaný kompromis zo začiatku 18. storočia, sa pozornosť nasledujúcej generácie zamerala prakticky len na tieto dva dôležité dokumenty. Orientačnými bodmi, ktorých dvestoročnú pamäť môžem preskúmať, sú teda najmä roky 1707 a 1711. Okrem týchto rokov sa budem venovať aj menším udalostiam, ale tieto dva dátumy ponúkajú možnosť skúmať v tradičnom kontexte kurucov a labancov.

**SNEM ROKU 1715 A UHORSKÁ
SPOLOČNOSŤ V 18. STOROČÍ**

**AZ ORSZÁGGYŰLÉS 1715-BEN ÉS A MAGYAR
TÁRSADALOM A 18. SZÁZADBAN**

Editor:

Prof. PhDr. Peter KÓNYA, PhD.

Recenzenti:

Doc. Mgr. Ján ADAM, PhD.

Doc. PhDr. Vladimír SEGEŠ, PhD.

Doc. PhDr. Ivan MRVA, CSc.

Jazyková úprava:

Mgr. Lucia ŠTEFLOVÁ

Mgr. Veronika DRÁBOVÁ

Preklad rezumé:

Ústav jazykových kompetencií CCKV PU

Mgr. Tibor DOHNANEC, PhD.

Noémi HARASZTHYOVÁ

Orsolya FILIPOVÁ

Bc. Franciska ZUBRICKÁ

Technický redaktor:

Marek SEDLÁK

Vydal:

© Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2016

Tlač:

Grafotlač Prešov

ISBN: 978-80-555-1744-5

© Prešovská univerzita v Prešove